

'We hoeven de Olympische Spelen van de Ontwikkeling niet te winnen'

In KIDDO schrijven we nu en dan over de holistische benadering van kinderen. Maar hoe ziet dat er concreet uit: door een holistische bril naar kinderen kijken? KIDDO vraagt het aan Michel Vandenbroeck, professor aan de Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek aan Universiteit Gent.

Een holistisch kindbeeld, wat is dat voor iets?

Holistisch: wat betekent die term precies?

Michel Vandenbroeck: 'In de eerste plaats betekent het dat we niet in de valkuil trappen door te denken dat ontwikkelingsdomeinen van elkaar losstaan. Iedereen die vandaag met kinderen werkt, is sterk gevormd door de ontwikkelingspsychologie. Daarin hebben we het over ontwikkelingsdomeinen zoals sociale, emotionele en verstandelijke ontwikkeling. Op zich is dat handig: het geeft ons een taal en handvaten om over kinderen en hun ontwikkeling te praten. Een valkuil is echter wel dat we zijn gaan denken dat die domeinen effectieve dingen zijn die losstaan van elkaar. In theorie kunnen we zeggen: dit hoort bij sociale ontwikkeling en dit bij emotionele

ontwikkeling. Maar in realiteit zie je dat alles samengaat. Al die zogenaamde ontwikkelingsdomeinen lopen door elkaar heen.'

Kunt u daar een voorbeeld van geven?

'Als een peuter begint te kruipen, kun je zeggen: dat is motorische ontwikkeling. Maar in werkelijkheid gebeurt er zoveel meer. De peuter beslist in die periode bijvoorbeeld wat hij van een volwassene nodig heeft: hij kiest afstand of nabijheid. Hij kan ook beslissen of hij andere kinderen opzoekt. Ondertussen leert hij dat als hij een kind wil aaien en dat te ruw doet, het andere kind dat niet leuk vindt. Er gebeurt dus van alles, zowel op sociaal, emotioneel, motorisch als cognitief vlak. Je kunt een kind in ontwikkeling niet

in spreekwoordelijke stukjes hakken. Alles is met alles verbonden. Bij een holistische kijk ben je je daarvan bewust.'

Gaan er nog andere zaken samen met holistisch kijken naar kinderen?

'Een tweede valkuil die een holistische bril wil vermijden, is de druk om kinderen in een bepaald tempo te laten ontwikkelen. We stappen af van het idee dat kinderen een bepaald ontwikkelingsstadium op een bepaalde leeftijd moeten bereiken en dat kinderen dat in een bepaalde volgorde moeten doorlopen. Het denken in stadia zorgt voor een race waarbij zowel ouders als kinderbegeleiders de 'Olympische Spelen van de Ontwikkeling' moeten winnen. We

denken dat hoe sneller en beter je iets kunt, hoe succesvoller je later in het leven zult zijn. Bij ouders is er de druk om kinderen af te leveren die klaar zijn voor de opvang. In de opvang is er de druk om kinderen af te leveren die klaar zijn voor de kleuterklas. En in de kleuterklas is er de druk om kinderen af te leveren die klaar zijn voor het lager onderwijs. Zo gaat het steeds verder. Er zijn te strikte normen ontstaan over wat normaal en niet normaal is. Loopt ergens iets niet volgens plan, dan zoeken we de oorzaak daarvoor in het vorige stadium. Zo lopen we allemaal te wedijveren om het zo goed mogelijk te doen.'

Die valkuil wil de holistische benadering vermijden?

'Inderdaad. Ten derde betekent holistisch werken voor mij ook dat je geen strikt onderscheid maakt tussen zorg- en leersituaties. Er ligt tegenwoordig een grote nadruk op leren, en dan nog het liefst zo vroeg mogelijk. Daarbij worden leren, opgroeien en zorgen als het ware los van elkaar gezien. Een holistische benadering gaat ervan uit dat die allemaal met elkaar samenhangen. Natuurlijk kunnen we de term 'leren' gebruiken, maar dan wel in de brede zin, in de betekenis van kinderen uitdagen in hun ontwikkeling. Ook als kinderen verzorgd worden of aan tafel in dialoog gaan, is er sociale ontwikkeling, taalontwikkeling,

verstandelijke ontwikkeling... Er is geen beter moment om echt contact te maken en te brabbelen en te babbelen met het kind dan tijdens verluieren, het eten of bijvoorbeeld tijdens het aan- en uittrekken van jaszjes. We kunnen ook die zorgmomenten dus bewust aangrijpen als leermomenten. Uit een groot-schalig onderzoek in de Vlaamse sector blijkt dat we daarin nog kunnen groeien. Hetzelfde geldt trouwens voor Nederland. We laten nog heel wat leerkanalen liggen.'

De hele dag zit dus vol potentiële leermomenten?

'Precies. En die kunnen we nog meer benutten, zonder dat we daarom in specifieke activiteiten of programma's moeten gaan denken. Als kinderen rustig in een hoekje zitten te spelen en opgaan in hun spel, is het mooi om als volwassene op de achtergrond te blijven. Tegelijk zou je het spel bij momenten wel kunnen uitbreiden, zonder het af te breken of over te nemen. Dat kan bijvoorbeeld door te benoemen wat er gebeurt of door kinderen te prikkelen met een nieuwe uitdaging. Dat vraagt een zeker aanvoelen en een goede inschatting van kinderen. Waar zijn ze mee bezig? Waar ligt hun zone van naast ontwikkeling? Hoe kunnen we hun iets aanbieden wat ze nog net niet alleen kunnen, zodat ze het vervolgens wél alleen kunnen?

En ook: hoe zorg je voor onderling contact, hoe verbind je kinderen met elkaar? Want ook daar groeien kinderen van.'

Met andere woorden: kinderen kunnen op een natuurlijke manier educatief ondersteund worden?

'Ja. In de opvang is veel ruimte om te knuffelen, te kriebelen, in dialoog te gaan. Er zijn talige één-op-één interacties en één-op-één zorgmomenten. Als je dan actief benoemt wat je doet en gaat doen, geef je een kind niet alleen talig, maar ook emotioneel een impuls: je geeft het kind houvast, zodat het kan groeien in vertrouwen en emotionele stabiliteit. En dat gaat voor zoveel eenvoudige activiteiten op. Neem je een kind met een boek op schoot, dan help je het groeien in fijne motoriek, in talige en cognitieve ontwikkeling en in emotionele ontwikkeling. En dan zijn er nog de momenten met de andere kinderen. Kinderen gaan graag in interactie: om beurten de glijbaan op en af, samen met de boerderijdieren spelen, voor elkaar koken in het speelkeukentje... Als je dit soort fijn spel kunt begeleiden en ondersteunen, gebeurt er ontzettend veel. Alles is met elkaar verbonden.' ◀